

SZFE Tudományos Diákköri Konferencia

Az alkotófolyamat írásos ismertetése

Munkacím: Péntek esti irgalom

Készítette: Varga Virág Anna

Témavezető: dr. Nényei Borbála

2024

Péntek esti irgalom

Egy kísérleti rövidfilm a figyelemről és csodákról

Alkotótársak

Mindenekelőtt fontosnak tartom megemlíteni, hogy a film nagyon szoros együttműködésben készült a fő alkotótársaimmal. Elsőként szeretném kiemelni Maruszkai Milánt, a film társrendezőjét és operatőrét, akivel az első pillanattól kezdve együtt gondolkoztunk a filmen és ez megmaradt az utómunka elvégeztéig. Baranyai Marcell látványtervezőként szintén rengeteget adott a filmhez, minden jelmez és kellék mögött mély gondolatiság húzódik meg, amit neki köszönhetünk. Nagy Júlia gyártásvezetőnek a helyszínekkel és színészegyeztetéssel rengeteg nehézsége akadt, bár maga a film nem hosszú, kevés jelenete van, de azok rendkívül nehezen voltak leszervezhetőek. Villányi Barnabásnak, a vágónak a segítségével ebben a projektben nem az utómunkában volt a legjelentősebb, vele minden vágási pontot előre ki kellett találnunk, egyrészt a jelenetek átkötése miatt, másrészt a filmes nyersanyaggal való spórolás miatt, ami sok kreativitást igényelt tőle is.

Az ötlettől a forgatókönyv megírásáig

A projekt elejétől kezdve tudtuk, hogy ez a film nem egy klasszikus narratív struktúrát és filmnyelvet fog követni, valami újat szerettünk volna létrehozni, ami közel áll ahhoz, ahogy a valóságot érzékeljük, amikor saját gondolatainkból kiszakadva egy pillanatra megállunk (a film munkacíme egyébként az "Egyszer megálltam" volt, amit aztán azért változtattunk meg, mert a film hétköznapi és transzcendentális kettősségét mindenképp érzékeltetni akartunk a nézőkkel már a nullponttól) és elkezdünk figyelni arra, ami körülvesz minket. Eltértünk a szokásos alkotói folyamattól, amit tanultunk és a formanyelv, a jelenetekben meglévő folytonosság, az egyik karakterről egy másikra való átkapcsolás és a jelenetek közti epizodikusság által fogalmaztuk meg, hogy mi is a filmünk fő témája. A mondanivaló a figyelem köré összpontosul és ezáltal nagyon személyessé vált számunkra, hiszen valamilyen módon azt mutatja be, ahogyan mi látjuk a világot magunk körül.

Ezt a személyességét azzal a történettel tudom szemléltetni talán a legjobban, hogy épp a film fonalán gondolkoztam és hogy mégis hogyan fog összeállni egy egységgé, amikor kizökkentett gondolataimból egy segélykérő hang, amit harmadjára már igazán nem tudtam figyelmen kívül hagyni. Bosszankodva visszafordultam, amikor megláttam egy ételfutárt beszorulva egy kapu mögé, aki csupán annyit szeretett volna kérni tőlem, hogy üssem be a kapukódot, mert nem éri el belülről és emiatt már hosszú percek óta nem tud kijutni.

Elszégyelltem magam és elöntött a felismerés, hogy milyen szinten közömbössé váltam minden és mindenki iránt, aki a városban ismeretlenül segítségre szorul. Hány ember mellett megyünk el nap mint nap az utcán, az aluljárókban, akiknek látványa múltó kellemetlen érzést okoz bennünk, de a tanult tehetetlenség hatására már eszünkbe sem jut, hogy segítsünk nekik? Ezt az érzést szerettem volna megfogni a filmben, hogy mennyire beszűkül a figyelmünk, hogy kik vagyunk a figyelmünk által. Ebben fontos iránymutató volt nekem Pilinszky János 'Önéletrajzaim' című regényének előszava: "Ez egy ötéves kislány önéletrajza, egy öreg filozófusé, saját magamé, egy fiatal prostituálté, egy apácáé. (...) És kiderül, hogy ezek összeillenek, hogy ez mind én vagyok: a figyelmemnek az önéletrajza ez."

Nagy kérdés volt számunkra, hogy hogyan tud összeállni a film egy egésszé, ha nincs egy klasszikus értelemben vett főszereplőnk, ha mindig új karaktereket és váratlan jeleneteket mutatunk be. Ezt próbáltuk meg a szoboremlő karaktere által áthidalni, aki bár nem szerepel sokkal többet, mint más szereplő, mégis érzékelhető a jelenléte a különböző jelenetekben, ő a szervező erő, aki mindenkire hatással van és aki által szereplőink eljutnak a fináléig, ahol kiszakadva a környezetükből egy önfeledt, "megváltott" állapotban egyesülnek.

Megfigyelés, mint kreatív ihletforrás

Az ötletet közösen találtuk ki Milánnal, majd, mint ahogy már korábban is utaltam rá, saját megfigyeléseink alapján kezdtük el kidolgozni a történetet. Az első draftban még csak epizódleírások voltak, amit aztán később fűztünk össze úgy, hogy egészet alkosson. Sok időt töltöttünk azzal is, hogy megfigyeltünk az utcán, aluljáróban, buszon zajló történéseket, érdekes karaktereket kerestünk, amikből aztán jeleneteket írtunk. Ez kreatív ihletet is adott és megtapasztaltuk, hogy milyen jó módszer egy történet megírására. Ilyen jelenet volt a verekedés, a szájharmónikán játszó hajléktalan, az ittas nő éneklése a buszon és természetesen az ételfutár kétségbeesett segélykérése.

Több szakértő véleményét is kikértük a forgatókönyv fejlesztése kapcsán, akik sokat segítettek abban, hogy a mondanivalót minél tisztábban meg tudjuk fogalmazni ezen a különös filmnyelven, amit választottunk.

Inspirációk

Az alkotói folyamat során olyan filmekből és rendezőktől inspirálódtunk, akik mindig is fontosak voltak számunkra, a fejlesztésnél számunkra meghatározó műalkotásokat vettünk figyelembe. Antal Nimród 'Kontroll' című filmje egy igazi ikonikus alkotás, aminek

hangulati elemeit igyekeztünk megjeleníteni a filmben, amit a Reisz Gábor filmekből áradó könnyedséggel párosítottunk, hogy egy igazán budapesti filmet alkossunk. Azt az érzést akartuk megteremteni, ami bárkit átjárhat, aki éjszakánként hazafelé sétál a főváros utcáin. A második jelenetben megjelenő “ittas nő” karakterét szintén a ‘Kontroll’ című filmből merítettük, akit a mi filmünkben szintén Eszenyi Enikő alakított. Egy másik fontos szereplője a filmnek a hajléktalan ember, akit Sopsits Árpád filmrendező alakított.

Egy másik fontos hivatkozási pontot különböző bibliai történetek nyújtottak számunkra, amiket a karaktereken keresztül belefűztünk a filmbe. Nem volt célunk ezt túl direkt módon megjeleníteni, inkább tudatalatti szinten akartuk behívni ezeket az elemeket. Ennek a szoboreMBER krisztusi karaktere adta az alapját, majd ebből kiindulva minden szereplőhöz rendeltünk egy-egy bibliából ismert karaktert. Az első jelenetben a párt Ádám és Éva története inspirálta, rajtuk jelmezben is igyekeztünk megjeleníteni a meztelenséget, a félig eltakartságot és a kígyó szimbólumot. A hajléktalan karakterével Noét akartuk behozni, akit a galambokkal (a buszos jelenetben már olajággal) és a raklappal, mint bárkával szimbolizáltunk. Az egymás mellett elbeszélés, a nyelvek összekeveredése és a magasság bábeli motívumai a kapujelenetben jelennek meg.

Kodak 500T - forgatás filmes nyersanyagra

A döntést, hogy 16 mm-es filmre forgassunk, egyrészt a technika iránti kíváncsiságunk hajtotta, másrészt úgy éreztük, hogy támogatni fogja a film emelkedettségét a nyersanyag által nyújtott képi világ. A film használata megváltoztatta a forgatás dinamikáját, sok próbát tartottunk a felvételek előtt, ami mind színészilag, mind technikailag fontos volt. Rendezőként a szokásosnál több teret hagytam az improvizációnak a kezdeti próbák alatt, majd a későbbi próbáknál ezeket rögzítettük. Azt realizáltam, hogy a színészeknek biztonságot nyújtott a sok próba, jobban bele tudtak helyezkedni a karakterekbe, mintha hamarabb ráforogtunk volna a jelenetekre, viszont különös figyelmet kellett fordítanom arra is, hogy nehogy elfáradjanak a felvételek előtt. Emellett sok szereplő is volt a filmben, professzionális színészek és amatőrök egyaránt. Új tapasztalat volt számomra teljesen amatőr színészekkel dolgozni, különböző instrukciókat találtak hasznosnak, mint a hivatásos színésznek, ami új tapasztalatot nyújtott számomra. Technikailag is sok újdonságot jelentett számunkra a filmre való forgatás, a beállításokat egy külső videokamera képén keresztül láttam, ami sokkal kevesebbet mutatott, mint amit megszoktam korábbi filmeknél, amikor digitális kamerával forgattunk. Milánnal emiatt mindent előre pontosan kitaláltunk és átbeszéltünk, a kompozícióktól elkezdve minden vágási pontig, hiszen arra is figyelniünk

kellett, hogy nehogy feleslegesen használjunk el filmet. A vágóval külön figyeltünk erre a forgatás alatt, segített kiszámolni a felhasznált percek, másodpercek és figyelt, hogy a jelenetek végén a korábban kitalált vágástechnikáknak megfelelően fejezzük be a jelenetet.

Mit jelent számunkra a film?

Igyekeztünk mindvégig szem előtt tartani, hogy bár kísérleti jelleggel készül a film, ne legyen ez a kísérletezés öncélú részünkről. Azt remélem, hogy ezt a mondanivaló fontosságával tudtuk kiküszöbölni, hogy a formanyelv is ezt a gondolatiságot támogassa és ne uralja le a filmet. Egyrészt beszélni szerettünk volna a figyelem hiányáról, a társadalmi felelősségvállalásról és a szoboremlék által a hitről és a kis, hétköznapi csodákról, amik jó útra terelhetnek minket és közelebb hozhatnak egymáshoz.